

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ХХ СТОЛІТТЯ	7
1.1. Процеси у мистецтві України ХІХ-ХХ століття.....	7
1.2. Стилiстичні особливості сучасного живопису	15
1.3. Сучасне бачення українського живопису в інноваційних техніках та інструментах	29
Висновки до розділу 1	35
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВИХ КОМПОЗИЦІЙ В МИСТЕЦТВІ.....	36
2.1. Структура і застосування об'ємно-просторової композиції	36
2.2. Об'ємно-просторова композиція в скульптурі, архітектурі, графіці та живописі.....	40
2.3. Еволюційні зміни технології олійного живопису та технічні прийоми праці з сучасними олійними фарбами	44
Висновки до розділу 2	52
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОСТІ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ІННОВАЦІЙНИМИ ТЕХНІКАМИ ЖИВОПISУ.....	53
3.1. Обґрунтування педагогічних умов ефективності формування художнього сприйняття.....	53
3.2. Дослідно-експериментальна робота з розвитку та стимулювання творчої активності у школярів.....	61
3.3. Експериментальне дослідження та аналіз результатів експерименту... 68	
Висновки до розділу 3	77
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. З часів свого виникнення мистецтво завжди було однією з форм виразу суспільної свідомості, своєрідним засобом пізнання і перетворення дійсності, потужним фактором виховання людини у дусі певних суспільних ідеалів. Світ прекрасного стає доступним людині тільки тоді, коли вона підготовлена до його сприймання. Уміння бачити світ – складна категорія, але опанувати її зможе кожна людина.

Серед усіх видів візуального мистецтва образотворче справляє на людину чи не найефективнішу дію, бо завдяки своїй універсальності плідно розвиває її емоційно-чуттєву сферу, поглиблює знання, інтенсифікує сенсорний і візуальний досвід, формує смаки, загальну й естетичну культуру, світосприйняття, що цілком відповідає основним завданням естетичного виховання [31, с. 17].

У педагогічній практиці образотворче мистецтво сприяє розвитку образного мислення, асоціативного досвіду, художньо-творчої уяви. Воно певною мірою впливає на внутрішній світ дитини, залучає її до сфери людських емоцій, виховує в ній здібність орієнтуватися у навколишньому житті, пробуджує сприйнятливність до прекрасного. Стаючи зв'язком для ідей та почуттів, загальною мовою для різних культур, образотворче мистецтво олюднює інші галузі пізнання, стимулює творчу активність, збагачує життя.

Важливе місце у системі засобів формування творчої активності учнів посідає творчість художників, яка унікальним чином інтегрує у собі світові мистецькі традиції. Своєрідним різновидом впливу на формування дитячої творчої активності є демонстрація і аналіз об'ємно-просторових композицій, що найкраще підтверджує нерозривність становлення окремої людини завдяки зануренню у духовно-мистецьку культуру людства.

Важливе пошукове місце в новій мистецькій практиці відводилося нетрадиційним технікам та технологіям, які тлумачилися як активні дійові форми моделювання модерної творчості. Втім, дослідження розвитку сучасних

мистецьких процесів, при їх очевидній інтенсивності, протягом 90-х велося недостатньо. Це пояснюється не тільки тим, що усталена радянська методологія певний час ще утримувала деяких науковців в межах звичного мислення, але й швидкоплинністю художніх процесів.

Живопис 90-х рр. в порубіжні ХХ та ХХІ ст. неодноразово привертав увагу науковців – в першу чергу філософів та естетиків. Проте, його вивчення ще й досі не стало предметом фундаментальних досліджень в межах мистецтвознавчої науки. Недостатнє осмислення будь-якого терміну та явища знижує рівень розуміння різнобічної царини живопису. На нашу думку, це засвідчує необхідність вивчення зазначеної проблеми та обумовлює актуальність обраного напрямку дослідження.

Проте, поза спеціальною увагою залишилися теоретичні і методичні аспекти використання творів європейських митців у педагогіці школи. Хоча сучасній науці відомо, що твори візуального мистецтва впливають на розвиток пізнавальної, емоційної сфер особистості, її творчих здібностей, сприяють активізації творчо-продуктивної діяльності. Тому актуальність цієї теми, яка має першочергове значення для виховання молодшого покоління, і зумовила вибір теми дослідження: «Інноваційні техніки живопису в створенні об'ємно-просторових композицій».

Об'єкт дослідження – особливості інноваційних технік живопису.

Предмет дослідження – технологія створення об'ємно-просторових композицій в живописі.

Метою дослідження є осмислення особливостей розвитку інноваційних технік живопису в мистецтві ХХ – ХХІ ст.

В основу дослідження покладено гіпотезу про те, що ефективність творчості школярів підвищиться завдяки включенню дітей у творчу діяльність та організацію оптимальних педагогічних умов, опанування ними інноваційних технік живопису як естетичного об'єкта.

Об'єкт, предмет, мета і гіпотеза дослідження зумовили необхідність розв'язання таких **завдань**:

- вивчити теоретичний аспект історії та розвитку живопису ХІХ – поч. ХХ ст.;

- розкрити педагогічні можливості при використанні інноваційних технік живопису у створенні об'ємно-просторових композицій як засобу, що сприяє ефективному розвитку творчості школярів;

- визначити критерії, показники і рівні сформованості творчої активності учнів засобами живопису в образотворчому мистецтві;

- науково обґрунтувати та експериментально перевірити методику викладання живопису на прикладі виконання обсягово-просторових композицій.

У дослідженні використовуються **методи**, які відповідають природі явища, що вивчається, і адекватні поставленим завданням: аналіз, порівняння та узагальнення даних з проблеми дослідження на основі вивчення філософської, мистецтвознавчої, психолого-педагогічної та методичної літератури; спостереження за навчально-виховним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду; опитування учасників експерименту; перегляд та аналіз продуктів дитячої творчості; констатуючий та формуючий педагогічні експерименти; кількісний і якісний аналіз експериментальних даних.

Вірогідність результатів та висновків дослідження забезпечується теоретичним обґрунтуванням вихідних положень; використанням комплексу взаємодоповнюючих методів, що відповідають суті визначеної проблеми, меті та завданням дослідження; проведенням дослідно-експериментальної роботи в умовах навчально-виховного процесу закладів середньої освіти.

Наукова новизна та теоретичне значення результатів, полягає у тому, що розглядаються аспекти історії та розвитку живопису ХІХ – поч. ХХ ст.,

розкривається їхній зміст, структурні компоненти та вивчаються різні інноваційні техніки живопису. А також:

- вперше обґрунтовується положення про можливість введення поглибленого вивчення обсягово-просторових композицій;

- визначаються педагогічні умови, які забезпечують ефективність формування досліджуваної якості;

- розробляється методика поглибленого вивчення історії та розвитку живопису у процесі включення учнів у різні види творчої діяльності по опануванню мистецтва та сприйняття обсягово-просторових композицій.

Практичне значення результатів полягає у розробці та спробі впровадження у навчально-виховний процес закладів середньої освіти методичних рекомендацій по практичному втіленні теоретичної бази технології інноваційних технік живопису.

Матеріали дослідження можуть бути використані при розробці програм, спецкурсів, посібників з теорії та методики навчання образотворчого мистецтва.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, а також робота має додатки.

ВИСНОВКИ

Українське мистецтво має глибоку історію розвитку, своїм корінням воно сягає сивої давнини. Розвивалось мистецтво, разом з розвитком суспільних якостей народу, тобто багато чого залежало від релігії, вірувань, способу життя людей. Після розпаду союзу починається яскравий вплив закордонних напрямків, роботи стає важко характеризувати в контексті певного стилю чи навіть напрямку, адже розпочинається доба «вільного мистецтва». Художники оперують емоціями, і на передній план виходить враження, а не вираження. Говорячи про національні мотиви в роботах українських сучасників, можна сказати, що вони не забуті, майстри вдало інтерпретують їх і зображують по-новому.

Національні мотиви – це мотиви, які присутні українській культурі, які створювались, удосконалювались і доповнювались в процесі становлення українців, як етнічного осередку, як єдиної нації зі своєю культурою, мовою, ментальністю, державою. Тому продовження та розвиток національної культури і традицій є місією сучасних митців. Звісно, з плином часу, зі змінами напрямків у мистецтві, відображення національних мотивів у картинах художників змінюється та трансформується, набуваючи нових, сучасних ознак. І варто зазначити, що разом з цими змінами мотиви не втрачають свого першоджерела, а лиш набувають певних стилізацій.

Сучасним художникам відкривається цілий світ зітканий із образів та символів, які передаються з покоління в покоління і використовуючи ці здобутки потрібно бути обережним та уважним, адже сенс всієї композиції може бути втраченим або недоцільним через сліпе застосування того чи іншого мотиву. Образи створенні нашими предками не перестають вражати і захоплювати нас і до тепер, проявляючись через призму сучасності на композиціях теперішніх митців.

У процесі дослідження був опрацьований літературний і фактичний матеріал щодо використання інноваційних технік живопису у створенні

об'ємно-просторових композицій у процесі формування та стимулювання творчості учнів, виконані поставлені завдання, проаналізована роль та місце образотворчої діяльності у підвищенні творчого потенціалу учнів, розроблені шляхи впровадження досліджених матеріалів у навчальний процес, проведений експеримент, перевірена ефективність запропонованої методики. Це дало нам змогу проаналізувати і систематизувати одержані дані, сформувавши шляхи введення даного матеріалу в навчально-виховний процес закладу середньої освіти в розробці системи уроків.

Таким чином, результати дослідження підтверджують висунуту **гіпотезу**: успішне формування творчості учнів закладів середньої освіти буде здійснюватися за умови:

- впровадження у навчально-виховний процес знань про мистецьку спадщину;

- завдяки включенню дітей у різні види творчої діяльності та організації оптимальних педагогічних умов опанування ними творів образотворчого мистецтва як естетичного об'єкта.

В сучасному розумінні відкритим є твір, який окреслюється «полем» інтерпретаційних можливостей та постає перед глядачем як конфігурація сповнених принциповою невизначеністю провакативних стимулів. Живописним творам властива принципова неоднозначність художніх повідомлень, оскільки їхні композиції характеризуються відсутністю зафіксованих в зрозумілій для глядача завершених формі подій чи смислів (які визначають сутність творів, організованих по законам вірогідності).

Дане дослідження є своєчасним кроком в просуванні українського мистецтвознавства до осмислення живопису як вагомого явища художнього процесу вітчизняного мистецтва ХХ ст. З огляду на необхідність відтворення суцільної картини розвитку творчості, бачиться необхідність проведення подальших досліджень інших течій ХХ – ХХІ ст., що дозволить більш повно осмислити розмаїтість інноваційних технік живопису.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксенова Ю. Г. Цвет и линия. Москва : Советский художник, 1986. 134 с.
2. Баран В. Україна 1950 1960 х рр. : еволюція тоталітарної системи. Львів, 1996. С. 252.
3. Беда Г. В. Живопись. Издательство : Просвещение, 1986. 89 с.
4. Безрукова, В. С. Педагогіка. Проективна педагогіка. Єкатеринбург : Ділова книга, 2005р. С. 11-13.
5. Бойчук М. Думки про мистецтво. Живописна Україна. 1992. № 1 2. С. 18.
6. Ванслов, В. В. Проблеми композиції // Великий термінологічний словник школяра : 5 11 кл. Харків : Школа, 2004. 720 с.
7. Ветрова І. Б. Неформальна композиція : від образу до творчості. 2004. 174 с.
8. Виготський Л. С. Психология искусства. Москва : Искусство, 1986. 573 с.
9. Виннер А. В. Масляная живопись и её материалы : из во ВЦСПС : Профиздат, 1956 г. 99 с.
10. Волков Н. Н. Композиція в живописі // Москва : Мистецтво, 1977 р. 265 с.
11. Глухенька К. Пошуки неповторної краси // Образотворче мистецтво. 1974. №3. 175 с.
12. Голубєва О. Л. Основи композиції // Москва : Изобраз. мистецтво, 2001. 125 с
13. Електронний каталог Вікіпедія [Електронний ресурс]: база даних містить енциклопедичні свіденія. Режим доступу: <http://ru.wikipedia/wiki/%C6%E8%E2%E8%EF%E8%F1%FC> gt; Загл. з екрану
14. Електронний каталог Композиція [Електронний ресурс]: база даних

- містить інформаційні свіденія. Режим доступу: [lt; http: //coposic...](http://coposic...)
- 15.Жаборюк А. А. Український живопис останньої третини ХІХ початку ХХ століття. Київ : Либідь, 1990. 76 с.
 - 16.Живопис : Учеб. посібник для студ. вищ. навч. Закладів. Москва : Гуманит. вид. центр ВЛАДОС, 2001. 224 с.
 - 17.Затенацький Я. Українське мистецтво першої половини ХХІ століття. Мистецтво. Київ,1965. 197 с.
 - 18.Злиденна О. Таємниця майстерності : студія декор. мистец. Джміль. 1997 № 3. С. 15 17; 1997. № 4. С. 24 26
 - 19.Кальнінг А. К. Акварельная живопись. Москва, Искусство, 1968. 76 с.
 - 20.Качур М. І. Виховуємо високе почуття гармоній з навколишнім світом. Мистецтво та освіта. 2004, №2. 75 с.
 - 21.Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти. Київ : Вища школа, 2002 р. 186 с.
 - 22.Киященко Н. И. Художественная культура и гармоническое развитие личности. Київ : Просвещение, 1982. 336 с.
 - 23.Клейменова Н. С. Взаимосвязь художественного слова и рисования. Нач. школа. 1990. №8. 28 с.
 - 24.Конопко О. Перші кроки до мистецтва. Початкова школа. 2000. №3. 65 с.
 - 25.Котляров А. С. Композиційна структура зображення : навч. посібник. Москва : Університетська книга, 2008. 152 с.
 - 26.Лапатов Б. Д. Краски времени. Москва : Сов. художник, 1985. 234 с.
 - 27.Левашов В. Выставка молодых художников. // Искусство. Москва, 1989. № 3. С. 10.
 - 28.Левшина Л. С. Как воспринимается произведение искусства. Москва : Искусство, 1983. 96 с.
 - 29.Мамугіна, В. П. Малювання геометричних форм і композицій : метод. розробки. Тамбов : вид-во Тамбо. держ. техн. ун-ту, 2009. 32 с.
 - 30.Негода Б. Живопис. Навчальний посібник. Кам'янець Подільський,

- 2005 р. С. 6, 93 167.
- 31.Нельговський Ю. Українське мистецтво (від найдавніших часів до початку ХХ століття). Київ, 1976. 396 с.
 - 32.Оленська Петришин А. У вимірах форми й експресії. Київ, 1997. С. 157-168.
 - 33.Павлов П. Развитие образно-пластической структуры современной советской живописи. Конец 1950 1970-е годы. Москва, 1989. С. 37.
 - 34.Пасічний А. М. Образотворче мистецтво : Словник-довідник Тернопіль : Навчальна книга. Богдан 2003. 89 с.
 - 35.Полевой В. М. Популярная художественная энциклопедия. Москва, 1986 книга II. 224 с.
 - 36.Рудницька О. П. Українське мистецтво у полікультурному просторі : навч. посібник. Київ, 2000. 276 с.
 - 37.Скляренко Г. Кольори та звуки маестро Флоріана Юр'єва // Образотворче мистецтво. 2008. № 3.
 - 38.Степанов А. В. Об'ємно-просторова композиція : навч. для вузів Москва : Видавництво : Архітектура, 2007. 256 с.
 - 39.Сучасне мистецтво з України. Виставка живопису малюнків скульптури. Вст. слово М. Мудрак. Мюнхен; Лондон; Нью Йорк; Париж. 1979. С. 4-5.
 - 40.Тихонов С. В. Малюнок : навчальний посібник для вузів відрізків. Москва : Стройиздат, 2005. 65 с.
 - 41.Українська та зарубіжна культура : навч. посіб. / за ред. М. Заковича. Київ : т-во Знання, КОО, 2001. 622 с.
 - 42.Шорохов Є. В. Основи композиції : учеб. посібник для студентов пед. ин-тов // Москва : Просвещение, 1979. 303 с.
 - 43.Яців Р. Українське мистецтво ХХ століття. Імена, явища, персоналії. Львів, 2006. С. 104.
 - 44.Яшухин А. П. Живопись. Москва : Просвещение, 1985. 135 с.

45. Apollinaire G. Les peintres cubistes. Paris, 1913. 309 c.
46. Bazin G. L'impressionnisme au Louvre Paris, 1962. 377 c.
47. Cl. Roger Marx. Le dialogue de l'homme et du ciel. Paris, 1952. 397c.
48. Dorra H., Revald J. Seurat. Paris, 1959. 427 c.
49. Revald J. Seurat. Paris, 1948. 398 c.
50. Venturi L. Les de l'impressionnisme. t.I. Paris, 1939. 469 c.